

بررسی تاثیر استراتژی متفاوت شرکت بر گزارش مالیاتی متهورانه

حمیدرضا راضی^۱

تاریخ پذیرش ۱۴۰۱/۰۶/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۰۳

چکیده

هدف این پژوهش، تبیین اثر استراتژی‌های متفاوت شرکت گزارشگری متهورانه مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. بدین منظور چهار فرضیه برای بررسی این موضوع تدوین و داده‌های مربوط به ۱۵۵ شرکت عضو بورس اوراق بهادار برای دوره‌ی زمانی بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. الگوی رگرسیون پژوهش با استفاده از روش روش داده‌های تابلویی با رویکرد اثرات ثابت، بررسی و آزمون شد. نتایج پژوهش نشان داد، استراتژی رقابتی، سرمایه‌گذاری، نظارتی و تامین مالی با افزایش سطح شفافیت و نظارت که لازمه این استراتژی‌ها می‌باشد، سبب افزایش سطح دقت پیش‌بینی‌ها شده که باعث کاهش سطح گزارشگری متهورانه مالیاتی می‌شوند.

کلمات کلیدی: بحران نقدینگی، حساسیت جریان نقدی، اندازه شرکت، نسبت ارزش بازار به

ارزش دفتری

^۱-حمیدرضا راضی-کارشناسی ارشد حسابداری-دانشگاه آزاد اسلامی واحد آیت الله املی، hamidreza.razi2021@gmail.com

۱- مقدمه

مدیریت استراتژیک، هنر و علم تدوین، اجرا و ارزیابی تصمیمات، وظیفه‌ای چندگانه است که سازمان را قادر می‌سازد به اهداف بلندمدت خود دست یابد. مدیریت استراتژیک بر پایه این مفهوم بنا شده است که سازمان‌های کسب‌وکار باید به‌طور مداوم بر عوامل اثرگذار داخلی و خارجی نظارت داشته باشند و تغییرات آن‌ها را در جهت‌گیری استراتژیک خود اعمال کنند. از این رو می‌توان گفت فرایند اداره‌ی راهبردی، فرایندی پویا و مستمر است و هیچ‌گاه پایان نمی‌پذیرد (کریستوس و ویلسماس^۱، ۲۰۱۷). الگوی فرایند مدیریت استراتژیک از سه جزء اصلی تشکیل شده است: تدوین استراتژی، اجرای استراتژی و ارزیابی استراتژی. در مرحله تدوین استراتژی، جهت‌گیری کلی سازمان در آینده مشخص می‌شود و به موضوع برنامه‌ریزی توجه ویژه‌ای می‌شود (ژانگ^۲، ۲۰۱۹). در این مرحله فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی، نقاط قوت و ضعف داخلی، چشم‌انداز و مأموریت سازمان و نیز اهداف بلندمدت سازمان تعیین می‌شوند و سپس، استراتژی مناسب برای سازمان انتخاب می‌شود. اجرای استراتژی همراه است با تعیین هدف‌های سالانه، تدوین سیاست‌ها، تخصیص منابع، تغییر ساختار کنونی سازمان، تجدید ساختار و مهندسی مجدد، تجدیدنظر در پاداش و برنامه‌های انگیزشی، کاهش دادن مقاومت‌هایی که در برابر تغییرات ایجاد می‌شود، وفق دادن مدیران با استراتژی، تقویت فرهنگی که پشتیبان استراتژی باشد، تطبیق فرایندهای عملیاتی با استراتژی، تشکیل واحد منابع انسانی اثربخش و در صورت لزوم، کاهش دادن نیروی انسانی. اگر در اجرای استراتژی وضع به‌گونه‌ای باشد که سازمان ناگزیر شود در مسیری بسیار جدید گام بردارد تغییر مدیریت بسیار ضروری است (برادران حسن زاده و همکاران، ۱۳۹۷). استراتژی تجاری شرکت نشان می‌دهد که چگونه شرکت در بازار انتخابی خود به رقابت می‌پردازد (کیم و همکاران^۳، ۲۰۱۹).

¹ Christos V, N and Vlismas, O.

² Zhong. Ni

³ Kim,y & Sangkwon CHA and Sunpil HWANG

ژیگان همکاران^۱ (۲۰۱۷) بیان می‌کند که بهترین راه برای یک شرکت به منظور دستیابی به مزیت رقابتی پایدار در بازار انتخابی، خود این است که استراتژی تجاری خود را با انبوهی از فعالیت‌ها، شامل سیاست‌های کاربردی، ساختار سازمانی و غیره تقویت کند. استراتژی‌هایی که توسط شرکت اتخاذ می‌شود به احتمال زیاد بر سطح اجتناب مالیاتی اثر دارد، زیرا استراتژی شرکت تا اندازه‌ای بر اساس تمایل شرکت برای مقابله با ریسک و عدم قطعیت شکل می‌گیرد. بنابراین، بررسی تأثیر استراتژی شرکت بر فعالیت‌های برنامه‌ریزی مالیاتی (به‌عنوان مثال اجتناب مالیاتی) می‌تواند در حوزه تصمیم‌گیری‌های شرکت برای تعیین استراتژی خود تأثیر بگذارد (عابدینی، ۱۳۹۸). هزینه‌های مالیاتی یکی از مهم‌ترین هزینه‌های شرکت‌ها را تشکیل می‌دهد و موجب خروج نقدینگی از شرکت‌ها شده و سود تقسیمی سهامداران را کاهش می‌دهد، هزینه مالیات و مالیات قابل پرداخت همواره مورد توجه مدیران اجرایی و هیئت‌مدیره و همچنین سهامداران شرکت‌ها باشد. لذا اتخاذ سیاست‌های مالیاتی (متهورانه یا محافظه‌کارانه) از جمله خط‌مشی‌هایی است که در ارزیابی عمل مدیران از سوی سهامداران و همچنین کل بازار سرمایه مورد توجه قرار می‌گیرد. بازار سهام همواره نسبت به اعمال معافیت‌های قوانین مالیاتی برای شرکت‌ها واکنش مثبت نشان داده است بدین ترتیب این سیاست‌ها می‌توانند از جنبه هزینه‌های نمایندگی و تئوری نمایندگی نیز مورد توجه و تأکید قرار گیرد. اتخاذ سیاست‌های مالیاتی که در راستای منافع سهامداران نباشد موجب تحمیل هزینه‌هایی تحت عنوان هزینه‌های کارگزاری خواهد داشت. مدیران شرکت‌ها ممکن است به منظور حفظ منافع شخصی خود مبادرت به دست‌کاری ارقام سود نموده و یا به اصطلاح گزارشگری متهورانه مالیاتی داشته باشند (بندریان و همکاران، ۱۳۹۵). عوامل متعددی می‌تواند بر مالیات متهورانه اثر بگذارند، برداشت نادرست مؤدیان از قوانین و مقررات، حساب‌سازی، اشتباهات سهوی و عمدی هر یک از طرفین، عدم قبولی برخی از هزینه‌های متحمل شده شرکت‌ها، عدم قبول رویه مورد استفاده شرکت، مدیریت سود شرکت و عوامل بسیار دیگری که ممکن است بر اختلاف مالیاتی اثر بگذارد (چنگ و

^۱ Zhiqiang, W & min, Z and Hongyi, S.

همکاران^۱، ۲۰۱۸). با نگاه به برنامه‌های دولت، جهت کاهش وابستگی اقتصاد به درآمدهای نفتی و افزایش درآمدهای مالیاتی و تقویت این حوزه از اقتصاد، اهمیت شناسایی عوامی که مالیات را تحت تأثیر قرار می‌دهند را بیش‌ازپیش نمایان می‌نماید. هوفانگ و همکاران^۲ (۲۰۱۹) بیان کردند که به سبب اختلاف بین قوانین و مقررات مالیاتی و اصول و موازین پذیرفته‌شده حسابداری، ممکن است که آنچه برای مقاصد حسابداری، درآمد و هزینه محسوب می‌شود، الزاماً از دیدگاه قوانین مالیاتی درآمد و هزینه محسوب نگردد. به عبارت دیگر، هدف از تعیین سود در تهیه صورت‌های مالی از دیدگاه انجمن حرفه‌ای حسابداری، باهدف از تعیین درآمد مشمول مالیات در قوانین مالیاتی متفاوت است. علاوه بر این برخی از اقلام درآمد و هزینه که از دیدگاه مقاصد حسابداری در یک دوره مالی شناسایی می‌گردند، ممکن است از لحاظ مقاصد قوانین و مقررات مالیاتی، در دوره‌های مالی دیگر شناسایی شوند و یا اینکه اساساً مبانی ارزشیابی برخی از اقلام بر طبق قوانین و مقررات مالیاتی متفاوت از مبانی تشخیص بر طبق اصول و موازین پذیرفته‌شده حسابداری باشد. هرکدام از موارد فوق به بروز اختلاف بین سود حسابداری و سود مشمول مالیات و در پی آن اختلاف بین مالیات بر درآمد برآوردی اداره مالیات و بدهی مالیاتی موردنظر شرکت منجر می‌گردد (عرب و همکاران، ۱۳۹۹).

تأثیر استراتژی تجاری روی رفتار مالیاتی شرکت به خصوصیات مختلف هر استراتژی (برای مثال موضوع استراتژی، تحمل ریسک و ساختار سازمانی) بستگی دارد که هزینه-فایده برنامه‌ریزی مالیاتی شرکت را تحت تأثیر قرار می‌دهد. مطالعات پیشین ثابت کردند که استراتژی شرکت نقش مهمی در رابطه با برنامه‌ریزی و گزارشگری مالیاتی دارد (عوض زاده، ۱۳۹۷). بر اساس مباحث بالا شرکت‌های محافظه‌کار و فرصت‌طلب مزایای رقابتی دارند که می‌تواند منجر به رفتار اجتناب از مالیات کمتر یا بیشتری شود. هرچند شرکت‌های محافظه‌کار تمایل دارند که هزینه‌ها را کاهش دهند و بنابراین فرصت‌های فرار مالیاتی کمتری دارند،

¹ Cheng.C.S. Agnes.Peng Guo.Chia-hsiang Weng.Qiang Wu

² Hua Feng. Ahsan Habib and Gao liang Tian

هزینه‌های بیشتر همراه با برنامه‌های فرار مالیاتی شدیدتر می‌تواند بدون ریسک باشد. همین‌طور شرکت‌های فرصت‌طلب خیلی روی مدیریت هزینه‌ها تمرکز نمی‌کنند ولی فرصت‌های فرار مالیاتی بیشتری دارند، هزینه‌های کمتر به همراه برنامه فرار مالیاتی شدید بدون ریسک نیستند (روستایی، ۱۳۹۲). با توجه به اینکه نمی‌توان وزن هر یک از این عوامل را در نظر گرفت، نمی‌توان پیش‌بینی کرد کدام استراتژی منجر به رفتار مالیاتی شرکت در خصوص گزارشگری آن و نحوه گزارش آن می‌شود. استراتژی تجاری شرکت نشان می‌دهد که چگونه شرکت در بازار انتخابی خود به رقابت می‌پردازد (هیگینز و همکاران^۱، ۲۰۱۱؛ پورتر^۲، ۱۹۹۶) بیان می‌کند که بهترین راه برای یک شرکت به‌منظور دستیابی به مزیت رقابتی پایدار در بازار انتخابی خود، این است که استراتژی تجاری خود را با انبوهی از فعالیت‌ها، شامل سیاست‌های کاربردی ساختار سازمانی و غیره تقویت کند. استراتژی‌هایی که توسط شرکت اتخاذ می‌شود به‌احتمال زیاد بر سطح اجتناب از مالیات اثر دارد. زیرا استراتژی شرکت تا اندازه‌ای بر اساس تمایل شرکت برای مقابله با ریسک و عدم قطعیت شکل می‌گیرد (بتلی و همکاران^۳، ۲۰۱۳). بنابراین بررسی تاثیر استراتژی تجاری شرکت بر فعالیت‌های گزارشگری مالیاتی می‌تواند در حوزه تصمیم‌گیری‌های شرکت برای تعیین استراتژی خود تأثیر بگذارد. بنابراین از آنجایی که می‌توان نتیجه گرفت کدام طبقه از استراتژی بیشتر درگیر مالیات است. پژوهش حاضر در مقایسه با مطالعات گذشته از دو جنبه جدید بوده و دارای نوآوری است اول اینکه استراتژی شرکت که به‌نوعی ترکیبی از ویژگی‌های شرکت هست می‌تواند به فهم و درک بهتر فعالیت‌های گزارشگری مالیاتی شرکت منجر شود. دوم اینکه در این پژوهش معیاری برای سنجش استراتژی متفاوت شرکت ایجاد می‌شود که این معیار با استفاده از اطلاعات موجود در گزارش‌های مالی قابل محاسبه است و نسبت به معیارهای موجود در حسابداری جامع‌تر است انتظار می‌رود نتایج این پژوهش بتواند دستاورد و ارزش افزوده عملی به شرح زیر داشته باشد:

¹ Higgins, D., T.C. Omer, and J.D. Phillips

² Porter, M. E.

³ Bentley, K. A.; Omer, T. C.; & Sharp, N. Y.

اول اینکه نتایج این پژوهش می‌تواند موجب گسترش مبانی نظری پژوهش‌های گذشته در ارتباط با گزارشگری متهورانه مالیات شود. دوم اینکه شواهد پژوهش نشان خواهد داد آیا استراتژی متفاوت شرکت برای گزارش متهورانه مالیات خواهد بود یا خیر؟ این موضوع به‌عنوان یک دستاورد علمی می‌تواند اطلاعات سودمندی را در اختیار قانون‌گذاران حوزه مالیاتی و بازار سرمایه قرار دهد. سوم اینکه نتایج پژوهشی می‌تواند ایده‌های جدیدی برای انجام پژوهش‌های جدید در حوزه حسابداری مالیاتی پیشنهاد نماید. با توجه به تفاوت میان قوانین گزارشگری مالی با قوانین گزارشگری مالیاتی در کشور، شناسایی عوامل مؤثر بر مالیات جالب و ضروری هست. یکی از عوامل مؤثر بر مالیات، استراتژی شرکتی هست. استراتژی‌های شرکتی برای شرکت‌ها اقداماتی است که بسیاری از مدیران برای بهبود عملکرد شرکتشان از آن استفاده می‌کنند. به‌طورکلی و با توجه به مطالب مزبور، شرکت‌ها انگیزه دارند تا علاوه بر استراتژی متفاوت شرکت و کمتر نشان دادن آن، با اعمال حسابداری محافظه‌کارانه مالیات خود را به تعویق بیندازند. به عبارتی شرکت‌ها می‌توانند از طریق حسابداری محافظه‌کارانه و مدیریت مالیاتی با استفاده از خلأهای قانونی و قوانین و مقررات و یا تغییر در نوع فعالیت خود، از شناسایی و پرداخت مالیات اجتناب نمایند. با توجه به این مطالب، هدف این پژوهش بررسی این موضوع است که آیا استراتژی متفاوت شرکتی بر گزارش متهورانه مالیاتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر دارد؟

۲- مبانی نظری

۲-۱- استراتژی شرکت:

تعریف مفهومی: استراتژی یک طرح واحد، همه‌جانبه و تلفیقی که نقاط قوت و ضعف سازمان را با فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی مربوط ساخته و دستیابی به اهداف اصلی سازمان را میسر می‌سازد. افزون بر این تعریف دیگر استراتژی را الگوی منظورها، مقاصد، اهداف، خط‌مشی‌های اصلی و طرح‌هایی جهت دستیابی به اهداف می‌داند (چاریتوس و ویلیامس^۱، ۲۰۱۷). تأثیر استراتژی تجاری روی رفتار مالیاتی شرکت به خصوصیات مختلف هر استراتژی

^۱ Christos and Vlismas

(برای مثال موضوع استراتژی، تحمل ریسک و ساختار سازمانی) بستگی دارد که هزینه- فایده برنامه‌ریزی مالیاتی شرکت را تحت تاثیر قرار می‌دهد. مطالعات پیشین ثابت کردند که استراتژی شرکت نقش مهمی در رابطه با برنامه‌ریزی و گزارشگری مالیاتی دارد (عوض زاده، ۱۳۹۷). بر اساس مباحث بالا شرکت‌های محافظه‌کار و فرصت‌طلب مزایای رقابتی دارند که می‌تواند منجر به رفتار اجتناب از مالیات کمتر یا بیشتری شود. هرچند شرکت‌های محافظه‌کار تمایل دارند که هزینه‌ها را کاهش دهند و بنابراین فرصت‌های فرار مالیاتی کمتری دارند، هزینه‌های بیشتر همراه با برنامه‌های فرار مالیاتی شدیدتر می‌تواند بدون ریسک باشد. همین‌طور شرکت‌های فرصت‌طلب خیلی روی مدیریت هزینه‌ها تمرکز نمی‌کنند ولی فرصت‌های فرار مالیاتی بیشتری دارند، هزینه‌های کمتر به همراه برنامه فرار مالیاتی شدید بدون ریسک نیستند (روستایی، ۱۳۹۲).

۲-۲- گزارشگری متهورانه مالیات:

تعریف مفهومی: گزارشگری متهورانه مالیاتی اغلب به‌عنوان مدیریت کاهشی درآمد، مشمول مالیات از طریق فعالیت‌ها و اقدامات برنامه‌ریزی مالیاتی یاد می‌شود که می‌تواند قانونی یا غیرقانونی باشد. از جمله ابزارهای اعمال سیاست‌های متهورانه مالیاتی عبارت‌اند از: دستیابی نادرست به معافیت مالیات بر درآمد، درج هزینه‌های غیرواقعی، استفاده از سیاست‌های هموارسازی سود برای کاهش سود مشمول مالیات (حسینی و همکاران، ۱۴۰۰).

۳-پیشینه تحقیقات

بشیری منش و همکاران (۱۴۰۱)، به بررسی تاثیر بکارگیری استراتژی تجاری تهاجمی در دوره کرونا بر رابطه عملکرد اجتماعی شرکت‌ها و واکنش بازار سرمایه پرداختند. پژوهش حاضر به بررسی تاثیر استراتژی تجاری تهاجمی بر رابطه عملکرد اجتماعی شرکت‌ها و واکنش بازار در دوره کرونا می‌پردازد. به این منظور نمونه‌ای متشکل از ۱۲۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره ۸ ساله بین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفتند. بمنظور آزمون فرضیه‌های پژوهش از رگرسیون چند متغیره با داده‌های ترکیبی و

نرم افزارهای ایویوز و استاتا استفاده شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد که بحران کرونا بر میزان بازده سهام و بازده غیرعادی سالانه شرکت های نمونه تاثیر منفی و معناداری داشته است. همچنین میزان افشای مسئولیت اجتماعی شرکت ها در دوره کرونا بر واکنش بازار سرمایه گذاران و میزان بازده غیرعادی سهام در دوره کوتاه مدت تاثیر معناداری نداشته ولی در دوره بلندمدت، واکنش مثبت سرمایه گذاران رادر پی دارد. همچنین نتایج نشان می دهد، بکارگیری استراتژی تجاری تهاجمی در دوره کرونا بر ارتباط بین افشای مسئولیت اجتماعی شرکت ها و واکنش بازار سرمایه گذاران و سطح بازده غیرعادی در بلندمدت تاثیر مستقیم دارد. براین اساس شرکت هایی که در بحران کرونا تلاش کردند، میزان نوآوری و فعالیت های اجتماعی خود را افزایش دهند با افزایش واکنش سرمایه گذاران و بازده سهام در بلندمدت مواجه شدند.

حسینی و همکاران (۱۴۰۰) در بررسی نقش گزارشگری مالیاتی متهورانه در احتمال وجود تقلب در صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۵ با استفاده از رگرسیون لجستیک پرداختند. آن ها با استفاده از اطلاعات ۱۵۵ شرکت به بررسی فرضیه های تحقیق پرداختند که نتایج یافته های آن ها نشان داد متغیر تفاوت نرخ قانونی و نرخ مؤثر مالیاتی به عنوان شاخص مستقیم گزارشگری مالیاتی اثر مثبت و معناداری بر احتمال وجود تقلب در صورت های مالی دارد. علاوه بر آن متغیر تفاوت بین نسبت سود عملیاتی به فروش و ضریب سودآوری صنعت به عنوان شاخص معکوسی از گزارشگری مالیاتی متهورانه اثر منفی و معناداری بر احتمال وجود تقلب در صورت های مالی دارد. همچنین متغیر تفاوت سود ابرازی و سود مشمول مالیات قطعی شده توسط سازمان امور مالیاتی و مدیریت و سود (حداقل سازی سود) اثر معناداری بر احتمال وجود تقلب در صورت های مالی ندارد.

ملا و رجایی زاده هرندی (۱۴۰۰) به بررسی تأثیر متنوع سازی شرکتی بر کیفیت اقلام تعهدی اختیاری و ثبات سود: آزمون فرضیه اثر متنوع سازی پرداختند. نتایج این پژوهش

نشان‌دهنده آن است که بین متنوع سازی شرکتی و کیفیت اقلام تعهدی اختیاری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد بدین معنی که با افزایش متنوع سازی شرکتی، کیفیت اقلام تعهدی اختیاری افزایش خواهد یافت. همچنین، متنوع سازی شرکتی تأثیر مثبت و معناداری بر ثبات سود دارد بدین معنی که با افزایش متنوع سازی شرکتی، ثبات سود افزایش خواهد یافت.

مولایی و همکاران (۱۳۹۹) در بررسی رابطه مسئولیت اجتماعی شرکت و پاداش مدیران با گزارشگری متهورانه مالیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۶ و نمونه مشتمل بر ۹۸ شرکت با استفاده از رگرسیون خطی چند متغیره به این نتیجه دست یافتند که بین مسئولیت اجتماعی شرکت با گزارشگری متهورانه مالیاتی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. همچنین نتایج پژوهش حاکی از آن است که مسئولیت اجتماعی شرکت ارتباط مستقیم بین پاداش مدیران و گزارشگری متهورانه مالیاتی را تضعیف می‌کند.

جین^۱ (۲۰۲۱) در تحقیقی به بررسی گزارشگری مالیاتی متهورانه و تصمیمات ساختار سرمایه: شواهدی از چین پرداخت. شواهد تجربی نشان می‌دهد که گزارشگری مالیاتی متهورانه می‌تواند به کاهش استفاده از بدهی شرکت منجر شود و این ارتباط منوط به اندازه و سودآوری شرکت است، به طوری که شرکت‌های بزرگ اثرات جایگزینی حساس تری از خود نشان می‌دهند و شرکت‌های بسیار سودآور اثرات مکمل را به جای اثرات جایگزینی نشان می‌دهند. در نهایت، با تمرکز بر شرکت‌های چینی، جایی که کنترل مالکیت دولتی رایج تر و پایدارتر است، نشان داده می‌شود که مالکیت دولت به تقویت ارتباط بین گزارشگری مالیاتی متهورانه و استفاده از بدهی شرکت‌ها کمک می‌کند.

آنتوانیو و لوپو^۲ (۲۰۲۰) در تحقیقی به بررسی رابطه بین سیاست جسورانه مالیاتی و استراتژی متنوع سازی برای شرکت‌های برزیلی پرداختند. الگوی رگرسیون پژوهش با استفاده از روش داده‌های تابلویی، بررسی و آزمون شد و برای این منظور وانان با بررسی ۴۸۰ شرکت برزیلی در بین سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۶ به این نتیجه رسیدند که سیاست جسورانه مالیاتی باعث افزایش متنوع سازی شرکتی می‌گردد.

^۱ Jin

^۲ Antonio Rodrigues, Aand M. Lopo

هلتزر و همکاران^۱ (۲۰۲۰) در تحقیقات خود به بررسی ارتباط بین ارتباط بین گزارشگری مالی و مالیاتی متهورانه پرداختند. آن‌ها داده‌های شرکت‌ها را طی سال‌های بین ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۷ را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که شرکت‌ها قبل از این که به درماندگی مالی دچار شوند اقدام به گزارشگری مالی و مالیاتی متهورانه می‌کنند.

ستانتو^۲ (۲۰۲۰) در تحقیقی به بررسی تأثیر استراتژی متنوع سازی بر عملکرد شرکت‌های اندونزی پرداخت. وی برای این منظور با بررسی تعداد ۱۸۶۴ سال شرکت در بازه زمانی ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۶ با استفاده از مدل رگرسیون چند متغیره به این نتیجه رسید که هرچه میزان استراتژی متنوع سازی شرکت افزایش یابد موجب بهبود عملکرد شرکت می‌گردد و همچنین وی دریافت که فرصت رشد شرکت نیز این رابطه را تحت تأثیر مستقیم قرار می‌دهد.

۴-روش تحقیق

این تحقیق به‌طور خلاصه از لحاظ شیوه جمع‌آوری داده‌ها تحقیقی توصیفی، به لحاظ هدف تحقیقی کاربردی، از حیث مکان انجام پژوهش، تحقیقی کتابخانه‌ای، به لحاظ نوع تحقیق، نیمه تجربی با استفاده از رویکرد پس‌رویدادی است. رابطه مورد آزمون در این تحقیق از نوع همبستگی است.

۱-۴-جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

این تحقیق از لحاظ قلمرو مکانی در بورس اوراق بهادار تهران هست. به دلیل گستردگی بالای جامعه و نمونه آماری و نامتجانس بودن برخی اعضای آن، از روش غربالگری برای انتخاب نمونه استفاده شده است. نمونه انتخابی شامل شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده که شرایط دارا باشند:

جدول ۱- جدول نمونه آماری تحقیق

۸۰۳	تعداد کل شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در پایان سال ۱۳۹۹
	معیارها:
(۳۴۹)	شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی ۹۰-۹۹ در بورس معامله نشده فعال نبوده و وقفه معاملاتی داشته‌اند

^۱ Heltzer et al

^۲ Setianto, R.H

(۶۰)	شرکت‌هایی که جز هلدینگ سرمایه‌گذاری‌ها واسطه‌گری مالی بانک‌ها و بیمه‌ها بوده‌اند
(۱۵۰)	شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی تحقیق تغییر سال مالی داده و یا سال مالی آن منتهی به پایان اسفند نیست
(۱۲۴)	شرکت‌هایی که قبل از سال ۹۰ در بورس پذیرفته نشده‌اند
۱۲۰	تعداد شرکت‌های نمونه
۱۲۰۰	تعداد مشاهدات (۱۲۰×۱۰)

۴-۲ روش گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات

روش‌های مربوط به گردآوری اطلاعات در این تحقیق شامل مبانی نظری بر اساس تحقیقات انجام شده داخلی و خارجی و جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات واقعی مربوط به متغیرهای مورد نظر از طریق گزارش‌های سازمان بورس اوراق بهادار، سایت‌های معتبر در این زمینه، مشاهده اسناد و مدارک و همچنین با مراجعه به منابع کتابخانه‌ای شامل کتب، ماهنامه‌ها، انتشارات مراکز تحقیقاتی و پژوهشی، مقالات و پایان‌نامه‌های تحصیلی است. مطالب و اطلاعات در ابتدا با استفاده از جستجوی کتابخانه‌ای و اینترنت جمع‌آوری می‌شوند. در مرحله بعد داده‌های مربوط به جامعه آماری با استفاده از صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار به صورت میدانی جمع‌آوری می‌گردد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی انجام می‌شود در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های مرکزی میانگین و میانه و شاخص پراکندگی انحراف معیار استفاده شده است. و در بخش آمار استنباطی از رگرسیون چند متغیره با استفاده از داده‌های ترکیبی استفاده می‌شود.

۵- فرضیات تحقیق

فرضیه ۱: استراتژی رقابتی شرکتی بر گزارش متهورانه مالیاتی تأثیر مثبت و معناداری دارد.
 فرضیه ۲: استراتژی نظارتی شرکتی بر گزارش متهورانه مالیاتی تأثیر مثبت و معناداری دارد.
 فرضیه ۳: استراتژی سرمایه‌گذاری شرکتی بر گزارش متهورانه مالیاتی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

فرضیه ۴: استراتژی تأمین مالی بر گزارش متهورانه مالیاتی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

۶- متغیرهای تحقیق

۱-۶- متغیر وابسته: گزارش مالیاتی متهورانه

تفاوت نرخ قانونی و نرخ مؤثر مالیاتی (ETRD): نرخ مؤثر مالیاتی از تقسیم میزان مالیات قطعی پرداخت شده هر سال بر سود قبل از مالیات به دست می‌آید. تفاوت بین این نرخ مالیات قانونی و نرخ مؤثر مالیاتی، به‌عنوان معیار و متغیری جهت اندازه‌گیری، گزارشگری متهورانه مالیاتی هست (حسینی و همکاران، ۱۴۰۰).

۲-۶- متغیر مستقل: استراتژی متفاوت شرکت

استراتژی رقابتی شرکت: برای اندازه‌گیری شاخص رقابتی شرکتی از معیار هرفیندال-هیرشمن استفاده شده است (عابدینی، ۱۳۹۸).

هرفیندال-هیرشمن^۱: این شاخص درجه تمرکز در یک صنعت مشخصی را اندازه‌گیری می‌کند (قاسمیه و همکاران، ۱۳۹۳). شاخص هرفیندال-هیرشمن از حاصل جمع توان دوم سهم بازار تمامی بنگاه‌های فعال در صنعت به‌صورت فرمول زیر به دست می‌آید (چن و همکاران، ۲۰۱۲):

$$HHI = \sum_{i=1}^k S_i^2$$

که در آن HHI شاخص هرفیندال هیرشمن، K تعداد بنگاه‌های فعال در بازار و S_i سهم بازار شرکت i ام است که از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$S_i = X_j / \sum_{l=1}^n X_l$$

که در آن X_j نشان‌دهنده فروش شرکت j ام و X_l نشان‌دهنده نوع صنعت است. شاخص هرفیندال هیرشمن، میزان تمرکز صنعت را اندازه‌گیری می‌کند. هر چه این شاخص بزرگ‌تر باشد، میزان تمرکز بیشتر بوده و رقابت کمتری در صنعت وجود دارد و بالعکس. لازم به ذکر است که این شاخص در پژوهش‌های چن و همکاران (۲۰۱۲)، چنگ و همکاران (۲۰۱۳)،

^۱ Herfindahl-Hirschman

^۲ Chen et all

نمازی و ابراهیمی (۱۳۹۱)، خواجه‌جوی و همکاران (۱۳۹۲)، و نمازی و همکاران (۱۳۹۳) نیز استفاده شده است.

استراتژی نظارتی شرکت: برای اندازه‌گیری استراتژی نظارتی شرکت از معیار نقش نظارتی هیئت‌مدیره شرکت استفاده شده است چراکه هیئت‌مدیره معمولاً در تمام تصمیمات کلیدی شرکت‌ها دخالت داشته و نقش نظارتی دارد. در این تحقیق برای اندازه‌گیری نقش نظارتی هیئت‌مدیره مطابق تحقیقات پیشین از معیار استقلال هیئت‌مدیره (BIND) استفاده شده است. استقلال هیئت‌مدیره نشانگر رغبت بیشتر به امر نظارت مجموعه هیئت‌مدیره بوده و هراندازه استقلال هیئت‌مدیره بیشتر باشد نقش نظارتی پررنگ هیئت‌مدیره در چرخه امور شرکت هست. تعداد اعضای غیرموظف (مستقل) در ترکیب کل اعضای هیئت‌مدیره بیانگر استقلال هیئت‌مدیره هست. هر چه اعضای غیرموظف در ترکیب هیئت‌مدیره بیشتر باشد؛ متقابلاً استقلال هیئت‌مدیره بیشتر است. یکنینی و همکاران^۱ (۲۰۱۶) دیدار و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقات خود از این ویژگی بهره برده‌اند.

استراتژی سرمایه‌گذاری: نسبت املاک، ماشین‌آلات و تجهیزات به کل دارایی‌ها (PPE): بیانگر استراتژی سرمایه‌گذاری شرکت است که برابر است با جمع املاک، ماشین‌آلات و تجهیزات به کل دارایی‌های شرکت (چاریتوس و ویلیامس، ۲۰۱۷)

استراتژی تأمین مالی: اهرم مالی (Lev): بیانگر استراتژی تأمین مالی شرکت است که برابر با جمع کل بدهی‌ها به کل دارایی‌های شرکت است (چاریتوس و ویلیامس، ۲۰۱۷).

۳-۶- متغیر کنترلی

$Size_{it}$ - لگاریتم طبیعی ارزش بازار شرکت در پایان سال مالی به‌عنوان معیار اندازه شرکت

$Loss_{it}$ - زیان شرکت است که اگر شرکتی در سال جاری زیان داشته باشد یک در غیر این صورت صفر می‌گیرد.

¹ Yekini, K

- CF_{it} : از نسبت جریان نقد عملیاتی بر کل دارایی‌ها به دست می‌آید.
- بازده حقوق صاحبان سهام (ROE): برابر است با سود خالص تقسیم بر حقوق صاحبان سهام.
- سن شرکت (FAGE): برابر با لگاریتم سن شرکت است.
- رشد فروش (growth): رشد فروش شرکت است که از تفاوت فروش دوره جاری با دوره قبل تقسیم بر فروش دوره قبل به دست می‌آید.
- نسبت کار آبی دارایی‌ها (TATO): برابر است با فروش خالص تقسیم بر جمع دارایی‌ها.
- نسبت جاری (CR): برابر است با نسبت دارایی‌های جاری یک شرکت در سال موردنظر به بدهی‌های جاری آن شرکت.

۷- مدل تحلیلی تحقیق

مدل آماری برای بررسی فرضیه فرعی اول

$$ETRD_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 HHI_{i,t} + \beta_2 CF_{i,t} + \beta_3 Size_{i,t} + \beta_4 Loss_{i,t} + \beta_5 ROE_{i,t} + \beta_6 FAGE_{i,t} + \beta_7 Growth_{i,t} + \beta_8 TATO_{i,t} + \beta_9 CR_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل آماری برای بررسی فرضیه فرعی دوم

$$ETRD_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BIND_{i,t} + \beta_2 CF_{i,t} + \beta_3 Size_{i,t} + \beta_4 Loss_{i,t} + \beta_5 ROE_{i,t} + \beta_6 FAGE_{i,t} + \beta_7 Growth_{i,t} + \beta_8 TATO_{i,t} + \beta_9 CR_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل آماری برای بررسی فرضیه فرعی سوم

$$ETRD_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 PPE_{i,t} + \beta_2 CF_{i,t} + \beta_3 Size_{i,t} + \beta_4 Loss_{i,t} + \beta_5 ROE_{i,t} + \beta_6 FAGE_{i,t} + \beta_7 Growth_{i,t} + \beta_8 TATO_{i,t} + \beta_9 CR_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل آماری برای بررسی فرضیه فرعی چهارم

$$\begin{aligned} & \beta_0 + \beta_1 HHI_{i,t} + \beta_2 CF_{i,t} + \beta_3 Size_{i,t} + \beta_4 Loss_{i,t} + \beta_5 ROE_{i,t} + \beta_6 FAGE_{i,t} + \beta_7 Growth_{i,t} + \beta_8 TATO_{i,t} + \beta_9 CR_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \\ & \beta_0 + \beta_1 BIND_{i,t} + \beta_2 CF_{i,t} + \beta_3 Size_{i,t} + \beta_4 Loss_{i,t} + \beta_5 ROE_{i,t} + \beta_6 FAGE_{i,t} + \beta_7 Growth_{i,t} + \beta_8 TATO_{i,t} + \beta_9 CR_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \\ & \beta_0 + \beta_1 PPE_{i,t} + \beta_2 CF_{i,t} + \beta_3 Size_{i,t} + \beta_4 Loss_{i,t} + \beta_5 ROE_{i,t} + \beta_6 FAGE_{i,t} + \beta_7 Growth_{i,t} + \beta_8 TATO_{i,t} + \beta_9 CR_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned}$$

۸- یافته های تحقیق

جدول (۲) : آماره های توصیفی متغیرهای الگو*

متغیر	میانگین	میانه	انحراف معیار	بیشینه	کمینه
گزارشگری منهورانه مالیاتی	۰/۱۴۵	۰/۱۴۱	۰/۰۸۹	۰/۲۵۰	۰/۰۰۱
استراتژی رقابتی شرکت	۰/۵۰۱	۰/۵۰۰	۰/۲۴۷	۱	۰
استراتژی سرمایه گذاری	۰/۲۶۰	۰/۲۱۸	۰/۱۸۰	۰/۷۵۹	۰/۰۲۰
استراتژی تأمین مالی	۰/۶۱۸	۰/۶۳۱	۰/۲۰۰	۰/۹۸۷	۰/۰۶۵
استراتژی نظارتی شرکت	۰/۴۹۳	۰/۵۰۰	۰/۲۲۳	۱	۰
اندازه شرکت	۶/۰۰۹	۵/۹۵۱	۰/۶۶۴	۸/۴۱۴	۴/۳۵۶
نقدینگی شرکت	۰/۰۳۷	۰/۰۲۵	۰/۰۳۸	۰/۲۰۸	۰/۰۰۲
سن شرکت	۱/۵۴۶	۱/۵۹۱	۰/۱۶۵	۱/۸۲۶	۰/۹۰۳
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری	۱/۸۶۴	۱/۵۷۶	۰/۸۶۵	۶/۳۷۴	۱/۰۰۱
نسبت جریان نقد عملیاتی به کل دارایی ها	۰/۱۱۴	۰/۰۹۸	۰/۱۲۴	۰/۴۷۵	-۰/۲۸۲
بازده دارایی ها	۰/۰۹۲	۰/۰۷۸	۰/۱۳۱	۰/۴۵۴	-۰/۳۳۹
آمار توصیفی متغیرهای دوجبهی					
متغیر	میانگین	میانه	انحراف معیار	بیشینه	کمینه
زیان ده بودن شرکت	۰/۱۲۷	۰	۰/۳۳۳	۱	۰

با توجه به نتایج به دست آمده از آماره های توصیفی متغیرهای تحقیق و نزدیک به هم بودن میانگین و میانه در بیشتر متغیرهای تحقیق، می توان بیان کرد که کلیه متغیرها از توزیع مناسبی برخوردار هستند. افزون بر این، آماره های انحراف معیار، ضریب کشیدگی و چولگی نیز به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده ها بکار گرفته می شوند (کلر و واراکی^۱، ۲۰۰۳). با بررسی معیارهای مذکور می توان اظهار داشت که داده های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته از توزیع نرمال برخوردار هستند زیرا، متغیرها دارای حداقل فاصله از ارزش ارائه شده برای کشیدگی می باشند. افزون بر این، متغیر استراتژی تأمین مالی دارای میانگین تقریبی ۶۱ درصدی

^۱ . Keller & Warrack

است که نشان‌دهنده سهم بالای بدهی در ساختار سرمایه شرکت‌های ایرانی است. همچنین، متغیر نقدینگی شرکت دارای میانگین حدود ۴ درصد است که با توجه به حجم بدهی نشان‌دهنده مشکل نقدینگی بالا در شرکت‌های ایرانی است. افزون بر این، متغیر بازده دارایی‌ها دارای میانگین تقریبی ۱۰ درصدی است که با توجه به نرخ تورم در یک دهه اخیر نشان‌دهنده آن است که شرکت‌های پذیرفته‌شده بازده متناسبی کسب نکردند. که می‌تواند ناشی از شرایط تحریمی باشد. از سوی دیگر، متغیرهای استراتژی رقابتی و نظارتی دارای میانگین تقریبی ۵۰ درصدی است که نشان‌دهنده میزان قابل قبولی از رقابت و نظارت در شرکت‌های نمونه است.

فرضیات آزمون چاو به صورت زیر است:

H_0 : روش داده‌های تلفیقی

H_1 : روش اثرات ثابت

جدول ۳- نتایج آزمون F لیمر برای مدل‌های پژوهش*

مدل موردبررسی	آماره	سطح خطا	روش پذیرفته‌شده
مدل اول پژوهش	۹/۷۵۴	۰/۰۰۰	روش اثرات ثابت
مدل دوم پژوهش	۹/۷۷۶	۰/۰۰۰	روش اثرات ثابت
مدل سوم پژوهش	۹/۸۳۰	۰/۰۰۰	روش اثرات ثابت
مدل چهارم پژوهش	۹/۸۱۷	۰/۰۰۰	روش اثرات ثابت

با توجه به آماره و سطح خطای آزمون چاو برای مدل‌های پژوهش، نتایج حاکی از عدم تأیید فرض H_0 بوده است، در نتیجه، الگوی روش اثرات ثابت روش ارجح است. لازم است برای انتخاب از بین الگوی داده‌های تابلویی با اثرات ثابت یا داده‌های تابلویی با اثرات تصادفی، آزمون هاسمن نیز انجام شود.

جدول ۴- نتایج آزمون هاسمن برای مدل‌های پژوهش

الگوی موردبررسی	آماره	سطح خطا	روش پذیرفته‌شده
مدل اول پژوهش	۵۵/۱۴۵	۰/۰۰۰	روش اثرات ثابت
مدل دوم پژوهش	۵۱/۶۶۱	۰/۰۰۰	روش اثرات ثابت

_____ بررسی تاثیر استراتژی متفاوت شرکت بر گزارش مالیاتی...

مدل سوم پژوهش	۵۸/۳۰۴	۰/۰۰۰	روش اثرات ثابت
مدل چهارم پژوهش	۶۸/۳۹۵	۰/۰۰۰	روش اثرات ثابت

نتایج حاکی از آن است که الگوی روش اثرات ثابت برای الگوهای پژوهش، روش ارجح است.

جدول ۵- نتایج تخمین مدل اول پژوهش*

متغیر	ضریب متغیر	انحراف استاندارد	آماره تی	سطح خطا
عرض از مبدأ	-۰/۰۱۶	۰/۰۲۴	-۰/۶۶۲	۰/۵۰۷
استراتژی رقابتی شرکت	-۰/۰۱۲	۰/۰۰۳	-۴/۱۶۷	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	-۰/۰۱۵	۰/۰۰۳	-۳/۹۲۶	۰/۰۰۰
نقدینگی شرکت	-۰/۰۵۹	۰/۰۲۴	-۲/۳۹۶	۰/۰۱۶
زیان‌ده بودن شرکت	۰/۰۱۷	۰/۰۰۳	۵/۱۰۹	۰/۰۰۰
سن شرکت	۰/۱۶۵	۰/۰۲۴	۶/۸۰۷	۰/۰۰۰
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰/۰۰۰۴	۰/۰۰۰۷	-۰/۶۰۹	۰/۵۴۲
نسبت جریان نقد عملیاتی به کل دارایی‌ها	-۰/۰۲۰	۰/۰۰۶	-۳/۰۸۷	۰/۰۰۲
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۰۵	۰/۰۰۸	-۰/۶۸۴	۰/۴۹۳
ضریب تعیین	۰/۹۲۷			
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۹۱۸			
آماره‌ی دوربین-واتسون	۱/۸۸۶			
آماره‌ی F	۱۰۸/۷۵			
احتمال آماره‌ی F	۰/۰۰۰			

* منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج قابل مشاهده در جدول و با توجه آماره‌ی F به دست آمده (۱۰۸/۷۵) و سطح خطای آن (۰/۰۰۰)، می‌توان ادعا کرد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، در مجموع الگوی تحقیق از معناداری بالایی برخوردار است. با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده به دست آمده برای الگو که برابر ۹۱ درصد است، در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل تحقیق بیش از ۹۱ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. با توجه به مقدار آماره‌ی دوربین واتسون که برابر

۱/۸۸۶ است، خودهمبستگی مرتبه‌ی اول میان باقی‌مانده‌های الگو وجود ندارد. همچنین، نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد از میان متغیرهای کنترل، تنها متغیر اندازه شرکت، نقدینگی، زیان‌ده بودن، سن شرکت و نسبت جریان نقد عملیاتی به‌کل دارایی‌ها تأثیر معناداری بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارند. از سوی دیگر، برای بررسی فرضیه دوم مربوط به استراتژی‌های نظارتی شرکت از مدل (۲) استفاده شده است.

جدول ۶- نتایج تخمین مدل دوم پژوهش*

متغیر	ضریب متغیر	انحراف استاندارد	آماره تی	سطح خطا
عرض از مبدأ	۰/۰۰۹	۰/۰۲۳	۰/۴۰۶	۰/۶۸۴
استراتژی نظارتی	-۰/۰۰۹	۰/۰۰۲	-۳/۴۲۹	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	-۰/۰۱۶	۰/۰۰۳	-۴/۲۰۳	۰/۰۰۰
نقدینگی شرکت	-۰/۰۵۸	۰/۰۲۴	-۲/۳۵۴	۰/۰۱۸
زیان‌ده بودن شرکت	۰/۰۱۶	۰/۰۰۳	۵/۰۷۱	۰/۰۰۰
سن شرکت	۰/۱۵۰	۰/۰۲۳	۶/۳۲۸	۰/۰۰۰
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۰۷	-۰/۷۸۹	۰/۴۲۹
نسبت جریان نقد عملیاتی به‌کل دارایی‌ها	-۰/۰۲۲	۰/۰۰۶	-۳/۳۹۴	۰/۰۰۰۷
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۰۸	۰/۰۰۷	-۱/۰۱۹	۰/۳۰۸
ضریب تعیین	۰/۹۳۲			
ضریب تعیین تعدیل‌شده	۰/۹۲۴			
آماره‌ی دوربین-واتسون	۱/۸۹۷			
آماره‌ی F	۱۱۷/۹۵			
احتمال آماره‌ی F	۰/۰۰۰			

* منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه آماره‌ی F به‌دست‌آمده (۱۱۷/۹۵) و سطح خطای آن (۰/۰۰۰)، می‌توان ادعا کرد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، درمجموع الگوی تحقیق از معناداری بالایی برخوردار است. همچنین، با توجه به ضریب تعیین تعدیل‌شده به‌دست‌آمده برای الگو که برابر ۹۲ درصد است، می‌توان بیان کرد که درمجموع متغیرهای مستقل و کنترل تحقیق بیش از ۹۲ درصد تغییرات

متغیر وابسته را توضیح می دهند. افزون بر این، با توجه به مقدار آماره‌ی دوربین واتسون که برابر ۱/۸۹۷ است، می توان ادعا کرد که خودهمبستگی مرتبه‌ی اول میان باقی مانده‌های الگو وجود ندارد. نتایج به دست آمده نشان می دهد از میان متغیرهای کنترل، تنها متغیر اندازه شرکت، نقدینگی، زیان ده بودن، سن شرکت و نسبت جریان نقد عملیاتی به کل دارایی‌ها تأثیر معناداری بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارند.

جدول ۷- نتایج تخمین مدل سوم پژوهش*

متغیر	ضریب متغیر	انحراف استاندارد	آماره تی	سطح خطا
عرض از مبدأ	-۰/۰۱۶	۰/۰۲۳	-۰/۷۰۴	۰/۴۸۱
استراتژی سرمایه گذاری	-۰/۰۱۹	۰/۰۰۸	-۲/۱۱۹	۰/۰۳۴
اندازه شرکت	-۰/۰۱۷	۰/۰۰۴	-۴/۲۸۰	۰/۰۰۰
نقدینگی شرکت	-۰/۰۵۰	۰/۰۲۴	-۲/۰۵۹	۰/۰۳۹
زیان ده بودن شرکت	۰/۰۱۶	۰/۰۰۳	۴/۹۷۹	۰/۰۰۰
سن شرکت	۰/۱۷۲	۰/۰۲۴	۷/۰۸۹	۰/۰۰۰
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۰۷	-۰/۹۶۵	۰/۳۳۴
نسبت جریان نقد عملیاتی به کل دارایی‌ها	-۰/۰۲۱	۰/۰۰۶	-۳/۳۸۲	۰/۰۰۰
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۰۱	۰/۰۰۸	-۰/۲۲۵	۰/۸۲۱
ضریب تعیین	۰/۹۳۲			
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۹۲۴			
آماره‌ی دوربین-واتسون	۱/۸۸۸			
آماره‌ی F	۱۱۷/۷۱			
احتمال آماره‌ی F	۰/۰۰۰			

با توجه آماره‌ی F به دست آمده (۱۱۷/۷۱) و سطح خطای آن (۰/۰۰۰)، می توان ادعا کرد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، در مجموع الگوی تحقیق از معناداری بالایی برخوردار است. همچنین، با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده به دست آمده برای الگو که برابر ۹۲ درصد است، می توان بیان کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل تحقیق بیش از ۹۲ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می دهند. با توجه به مقدار آماره‌ی دوربین واتسون که برابر ۱/۸۸۸

است، می‌توان ادعا کرد که خودهمبستگی مرتبه‌ی اول میان باقی‌مانده‌های الگو وجود ندارد. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد از میان متغیرهای کنترل، تنها متغیر اندازه شرکت، نقدینگی، زیان‌ده بودن، سن شرکت و نسبت جریان نقد عملیاتی به کل دارایی‌ها تأثیر معناداری بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارند.

جدول ۸- نتایج تخمین مدل چهارم پژوهش*

متغیر	ضریب متغیر	انحراف استاندارد	آماره تی	سطح خطا
عرض از مبدأ	-۰/۰۳۴	۰/۰۲۶	-۱/۲۷۳	۰/۲۰۳
استراتژی تأمین مالی	-۰/۰۲۰	۰/۰۰۶	-۳/۱۰۹	۰/۰۰۱
اندازه شرکت	-۰/۰۱۴	۰/۰۰۳	-۳/۸۱۶	۰/۰۰۰
نقدینگی شرکت	-۰/۰۶۲	۰/۰۲۴	-۲/۵۵۷	۰/۰۱۰
زیان‌ده بودن شرکت	۰/۰۱۶	۰/۰۰۳	۴/۸۳۷	۰/۰۰۰
سن شرکت	۰/۱۶۷	۰/۰۲۴	۶/۸۹۴	۰/۰۰۰
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰/۰۰۰۴	۰/۰۰۰۷	-۰/۶۰۲	۰/۵۴۷
نسبت جریان نقد عملیاتی به کل دارایی‌ها	-۰/۰۱۷	۰/۰۰۶	-۲/۶۸۱	۰/۰۰۷
بازده دارایی‌ها	۰/۰۰۲	۰/۰۰۹	۰/۳۲۶	۰/۷۴۴
ضریب تعیین	۰/۹۳۷			
ضریب تعیین تعدیل‌شده	۰/۹۳۰			
آماره‌ی دوربین-واتسون	۱/۹۹۲			
آماره‌ی F	۱۲۸/۰۴			
احتمال آماره‌ی F	۰/۰۰۰			

* منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج قابل‌مشاهده در جدول (۱۰) و با توجه آماره‌ی F به‌دست‌آمده (۱۲۸/۰۴) و سطح خطای آن (۰/۰۰۰)، می‌توان ادعا کرد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، درمجموع الگوی تحقیق از معناداری بالایی برخوردار است. همچنین، با توجه به ضریب تعیین تعدیل‌شده به‌دست‌آمده برای الگو که برابر ۹۳ درصد است، می‌توان بیان کرد که درمجموع متغیرهای مستقل و کنترل تحقیق بیش از ۹۳ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. افزون بر

این، با توجه به مقدار آماره‌ی دوربین واتسون که برابر ۱/۹۹۲ است، می‌توان ادعا کرد که خودهمبستگی مرتبه‌ی اول میان باقی‌مانده‌های الگو وجود ندارد. همچنین، نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد از میان متغیرهای کنترل، تنها متغیر اندازه شرکت، نقدینگی، زیان‌ده بودن، سن شرکت و نسبت جریان نقد عملیاتی به کل دارایی‌ها تأثیر معناداری بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارند.

۹- نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش

با توجه به جداول ارائه‌شده، نتایج آزمون فرضیات پژوهش در جدول زیر ارائه‌شده است.

جدول ۹ نتایج تأیید یا رد فرضیات پژوهش

شماره فرضیه	متن فرضیه	نتیجه فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد
اول	استراتژی رقابتی شرکت تأثیر منفی معناداری بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارد.	تأیید شد
دوم	استراتژی نظارتی شرکت تأثیر منفی معناداری بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارد.	تأیید شد
سوم	استراتژی سرمایه‌گذاری تأثیر منفی معناداری بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارد.	تأیید شد
چهارم	استراتژی تأمین مالی تأثیر منفی معناداری بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارد.	تأیید شد

۹-۱- نتیجه‌ی آزمون فرضیه اول

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در جدول از برآورد الگو، ضریب متغیر استراتژی رقابتی شرکت برابر ۰/۰۱۲- و سطح خطای آن ۰/۰۰۰ است. بنابراین، با توجه به ضریب منفی این متغیر و سطح معناداری آن، می‌توان ادعا کرد که استراتژی رقابتی شرکت تأثیر منفی معناداری (در سطح خطای ۵ درصد) بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارد. مطابق مبانی نظری این

استدلال وجود دارد که شرکت‌هایی که در شرایط رقابتی فعالیت دارند از سطح نظارت بالاتری برخوردار هستند و محیط رقابتی خود به‌عنوان یک مکانیزم نظارتی عمل کرده و سطح شفافیت و افشا را ارتقا می‌دهد. از سوی دیگر، شرکت‌هایی که در محیط رقابتی فعالیت می‌کنند برای حفظ جایگاه و انجام سریع سرمایه‌گذاری نیازمند تأمین مالی با کمترین هزینه می‌باشند که لازمه آن جلب اعتماد بازار است. در نتیجه این شرکت‌ها جهت حفظ اعتماد بازار معمولاً از سطح شفافیت و کیفیت افشا بالاتری برخوردار هستند لذا این انتظار وجود دارد که در این شرکت‌ها شاهد سطح گزارشگری متهورانه مالیاتی کمتری باشیم. بنابراین، با توجه به سطح معناداری، فرضیه‌ی اول پژوهش در سطح خطای ۵ درصد تأیید می‌شود.

۲-۹- نتیجه‌ی آزمون فرضیه دوم

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در جدول از برآورد الگو، ضریب متغیر استراتژی نظارتی شرکت برابر $0/009-$ و سطح خطای آن $0/000$ است. بنابراین، با توجه به ضریب منفی این متغیر و سطح معناداری آن، می‌توان ادعا کرد که استراتژی نظارتی شرکت تأثیر معناداری (در سطح خطای ۵ درصد) بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارد. مطابق مبانی نظری این استدلال وجود دارد که شرکت‌های دارای راهبری شرکتی قوی‌تر به دلیل نظارت بالاتر دارای شفافیت و سطح پیش‌بینی‌های دقیق‌تری هستند و این شرکت‌ها سعی می‌کنند تمام برآوردها را به‌درستی انجام دهند. لذا این انتظار وجود دارد که راهبری قوی‌تر از طریق شفافیت بالاتر سبب کاهش سطح گزارشگری متهورانه مالیاتی شود. اما، با توجه به سطح معناداری، فرضیه‌ی دوم پژوهش در سطح خطای ۵ درصد تأیید می‌شود.

۳-۹- نتیجه‌ی آزمون فرضیه سوم

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده برآورد الگو، ضریب متغیر استراتژی سرمایه‌گذاری شرکت برابر $0/019-$ و سطح خطای آن $0/034$ است. بنابراین، با توجه به ضریب منفی این متغیر و سطح معناداری آن، می‌توان ادعا کرد که استراتژی سرمایه‌گذاری شرکت تأثیر منفی معناداری (در سطح خطای ۵ درصد) بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارد. مطابق مبانی نظری این

استدلال وجود دارد که شرکت‌هایی که نیازمند سطح سرمایه‌گذاری بالاتری هستند، ملزم به تأمین مالی بخشی از این سرمایه‌گذاری‌ها از طریق بازار سرمایه می‌باشند. برای آنکه شرکت‌ها در ارتباط با تأمین مالی از طریق بازار سرمایه موفق عمل کنند و تأمین مالی را با کمترین هزینه انجام دهند باید بتوانند اعتماد بازار را جلب کنند که این مهم تنها از طریق افزایش سطح شفافیت، کیفیت افشا و پیش‌بینی‌های قابل‌اتکا امکان‌پذیر نیست. لذا این انتظار وجود دارد که در این شرکت‌ها شاهد سطح گزارشگری متهورانه مالیاتی کمتری باشیم. بنابراین، با توجه به سطح معناداری، فرضیه‌ی سوم پژوهش در سطح خطای ۵ درصد تأیید می‌شود.

۹-۴- نتیجه‌ی آزمون فرضیه چهارم

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در جدول از برآورد الگو، ضریب متغیر استراتژی تأمین مالی برابر $-0/020$ و سطح خطای آن $0/001$ است. بنابراین، با توجه به ضریب منفی این متغیر و سطح معناداری آن، می‌توان ادعا کرد که استراتژی تأمین مالی تأثیر منفی معناداری (در سطح خطای ۵ درصد) بر گزارشگری متهورانه مالیاتی دارد. مطابق مبانی نظری این استدلال وجود دارد که شرکت‌هایی که تأمین مالی خود را از بازار بدهی تأمین می‌کنند این انگیزه را دارند که به‌منظور کاهش هزینه بدهی سطح شفافیت و پیش‌بینی‌های قابل‌اتکا را افزایش دهند تا با نرخ هزینه بدهی کمتری تأمین مالی کنند. از سوی دیگر، افزایش سطح بدهی در ساختار سرمایه شرکت، سطح نظارت خارجی بستانکاران را افزایش داده و خود به‌عنوان اهرم نظارتی عمل می‌کند که سبب بهبود نظارت و سطح شفافیت خواهد شد. لذا این انتظار وجود دارد که در این شرکت‌ها شاهد سطح گزارشگری متهورانه مالیاتی کمتری باشیم. بنابراین، با توجه به سطح معناداری، فرضیه چهارم پژوهش در سطح خطای ۵ درصد تأیید می‌شود.

۱۰- نتیجه‌گیری

در این پژوهش به تبیین اثر استراتژی‌های متفاوت شرکت بر گزارشگری متهورانه مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شد. در ارتباط با اثر استراتژی‌های متفاوت شرکت در بخش تحلیل نتایج فرضیات برای هر استراتژی مشخص گردید که شرکت‌ها در استراتژی‌های گوناگون انتظار نتایج متفاوتی دارند. با توجه به این استدلال تحلیل

فرضیه‌ها نتایج نشان داد استراتژی رقابتی، سرمایه‌گذاری، نظارتی و تأمین مالی با افزایش سطح شفافیت و نظارت که لازمه این استراتژی‌ها می‌باشد، سبب افزایش سطح دقت پیش‌بینی‌ها شده که باعث کاهش سطح گزارشگری متهورانه مالیاتی می‌شوند.

۱۱- پیشنهادهای تحقیق

با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

۱. با توجه به نتایج مدیران شرکت‌ها می‌توانند تأثیرات دقت در پیش‌بینی‌های خود را شناسایی و کنترل کنند. افزون بر این، به مدیران پیشنهاد می‌شود که در تجزیه و تحلیل میزان گزارشگری متهورانه مالیاتی ویژگی‌های رفتاری خود را کنترل کرده و به استراتژی‌های متفاوت شرکت توجه کنند و آن را در تحلیل‌ها و ارزیابی‌های خود لحاظ کنند.
۲. علاوه بر این، با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش، به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود در ارزیابی شرکت‌ها و اتخاذ تصمیم‌های سرمایه‌گذاری به میزان گزارشگری متهورانه مالیاتی در همه گزارش‌های ارائه شده از جمله گزارش فعالیت هیئت‌مدیره توجه نمایند. با توجه به نتایج پژوهش که نشان داد گزارشگری متهورانه مالیاتی تحت تأثیر استراتژی‌های متفاوت شرکت است به مراجع استاندارد گذار پیشنهاد می‌شود شرکت‌ها را ملزم به افشای اطلاعات مربوط به پیش‌بینی‌های مدیران نمایند تا سرمایه‌گذاران راحت‌تر بتوانند شرکت‌ها را مورد ارزیابی قرار دهند و تصمیمات منطقی اتخاذ نمایند.
۳. افزون بر این، به قانون‌گذاران و تدوین‌کنندگان سیاست‌های مالی توصیه می‌شود تا با حمایت بازارهای مالی و همچنین بازار سرمایه از بروز اختلال و عدم ثبات در آن جلوگیری نمایند و قوانین را در جهت افزایش معافیت‌ها برای شرکت‌هایی که به مسائل اخلاقی و رفتاری توجه بیشتری دارند قائل شوند و سبب ایجاد انگیزه برای شرکت‌ها به منظور اتخاذ تصمیمات و استراتژی‌های بلندمدت شوند.

منابع

برادران حسن‌زاده، رسول و تقی‌زاده خانقاه، وحید. (۱۳۹۷). تأثیر استراتژی متنوع سازی شرکتی بر خطر سقوط قیمت سهام با تأکید بر هزینه‌های نمایندگی. مجله علمی، پژوهشی دانش حسابداری، ۹(۳)،

- بشیری منش، نازنین و امیری، صغری، ۱۴۰۱، تاثیر بکارگیری استراتژی تجاری تهاجمی در دوره کرونا بر رابطه عملکرد اجتماعی شرکت ها و واکنش بازار سرمایه،
- بندریان، امیرعلی؛ واعظ، سیدعلی، مقصودی، فرامرز (۱۳۹۵). تأثیر حسابداری محافظه کارانه بر رابطه بین مدیریت سود و گزارشگری مالیاتی متهورانه، پژوهشی حسابداری، ۲۳، ۲۳-۳۹
- حسینی، سید میثم؛ محفوظی، غلامرضا؛ خریدار، سینا (۱۴۰۰)، بررسی نقش گزارشگری مالیاتی متهورانه در احتمال وجود تقلب در صورتهای مالی، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۵۰، ۱۷۶-۱۶۳
- خواجوی، شکرالله، محسنی فرد، غلامعلی، رضایی و حسینی راد، غلامرضا (۱۳۹۲). بررسی اثرهای رقابت در بازار محصول بر مدیریت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه مدیریت دارایی و تأمین مالی، ۱(۳)، ۱۳۴-۱۱۹.
- دیدار، حسین؛ منصورفر غلامرضا و کفامی، محمد. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر شکاف مالیاتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی حسابداری و حسابرسی شماره ۲۱(۴): ۴۰۹-۴۲۳.
- روستایی، الهام (۱۳۹۲). رابطه بین استراتژی تجاری شرکت و سطح اجتناب مالیاتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم اقتصادی
- عابدینی، سپیده (۱۳۹۸). تأثیر رفتار خوش بینانه و کوتاه بینانه مدیران بر مدیریت رفتار هزینه و استراتژی های متفاوت شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی شفق تنکابن
- عرب، روح اله؛ غلامرضا پور، محمد؛ امیر نیا، نرجس؛ عمادالدینی، امیر. (۱۳۹۹) بررسی نقش مالکیت دولتی بر رابطه اجتناب مالیاتی و حق الزحمه حسابرسی: آزمون تجربی نظریه جیب بزرگ، حسابداری مدیریت، شماره ۴۵، تابستان ۱۳۹۹، صفحه ۱۶۹-۱۸۶
- عوض زاده، یوسف (۱۳۹۷). بررسی تأثیر استراتژی تجاری شرکت بر روی سیاست اجتناب از مالیات در بین شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۳۹۵، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گچساران
- ملا، الناز و رجایی زاده هرنندی، احسان. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر متنوع سازی شرکتی بر کیفیت اقلام تعهدی اختیاری و ثبات سود: آزمون فرضیه اثر متنوع سازی، نشریه چشم انداز حسابداری و مدیریت، ۴ (۴۸): ۶۷-۸۱.

- مولایی ایل ذوله، علی، نوراله زاده، نوروز، جعفری، سیده محبوبه، دارابی، رویا. (۱۳۹۹). بررسی رابطه مسئولیت اجتماعی شرکت و پاداش مدیران با گزارشگری متهورانه مالیاتی. اقتصاد مالی، ۱۴ (۵۲)، ۱۰۱-۱۲۸.
- نمازی، محمد و ابراهیمی، شهلا (۱۳۹۱). بررسی ارتباط بین ساختار رقابتی بازار محصول و بازده سهام. فصلنامه پژوهش های تجربی حسابداری مالی، ۲(۳)، ۲۷-۹.
- نمازی، محمد؛ رضایی، غلامرضا و ممتازیان، علیرضا (۱۳۹۳). رقابت در بازار محصول و کیفیت اطلاعات حسابداری. مجله پیشرفت های حسابداری، ۶(۲)، ۱۶۶-۱۳۱.
- Antonio Rodrigues, Aand M. Lopo-Martinez, A., (2020). The Effect of Corporate Diversification on Tax Aggressiveness in Brazilian Companies. *Journal of Accounting, Management and Governance*, 23 (1), 38-55.
- Bentley, K. A.; Omer, T. C.; & Sharp, N. Y. (2013). Business Strategy, Financial Reporting Irregularities and Audit Effort, *Contemporary Accounting Research*, 30 (2): 780-817.
- Chen, S., Wang, K., & Li, X. (2012). Product market competition, ultimate controlling structure and related party transactions. *China Journal of Accounting Research*, ۵, ۲۹۳-۳۰۶.
- Cheng, P., Man, P., & Yi, C. H. (2013). The impact of product market competition on earnings quality. *Accounting and Finance*, ۱۳۷، ۱۶۲-۵۳.
- Cheng, C.S. Agnes, Peng Guo, Chia-hsiang Weng, Qiang Wu. (2018). Innovation, Tax Aggressiveness, and Stock Price Crash Risk. *JEL Classification: H20; M41; O30*
- Christos V, N and Vlismas, O. (2017). Strategy, managerial ability and stick behavior of selling, general and administrative expenses, *Management Science*, September
- Heltzer, W, Mindak, M, & Zhou, M. (2020). Do firms engage in aggressive tax reporting prior to bankruptcy? *Accounting & Taxation*. 7 (2), 1-15.
- Kim, y & Sangkwon CHA and Sunpil HWANG (2019). Business Strategy and Overvaluation: Evidence from Korea. *Journal of Asian Finance, Economics and Business* Vol 6 No 4 (2019) 83-90
- Porter, M. E. (1996). What is strategy? *Harvard Business Review*, 74(6): 61-78
- Setianto, R.H. (2020), "Corporate diversification and firms' value in emerging economy: the role of growth opportunity", *Journal of Asian Business and Economic Studies*, Vol. 27 No. 2, pp. 195-207.
- Yekini, K. C., Adelopo, I., Andrikopoulos, P. and Yekini, S. (2016). "Impact of Board Independence on the Quality of Community Disclosures in Annual

Reports”, Accounting Forum, In Press, Corrected Proof, Available online 22 June 2015.

Zhiqiang, W& min, Z and Hongyi, S. 2017. Business strategy and corporate performance, Journal of technovation, Vol 48, pp. 79-86

Zhong. Ni. (2019). The Impact of Stock Liquidity on Firm Innovation: Evidence from China. Asian Journal of Social Science Studies; Vol. 3, No. 2; 2019